

HUKUKİ BİLGİLER MECMUASI

Sahip ve Başmuharriri :

Paris Hukuk Fakültesi Doktoru

AVUKAT

Milâti : GAD FRANKO

TAHRİR HEYETİ

Fuat Hulûsi B. Temyiz Mahkemesi
ikinci hukuk dairesi reisi

Sabri Şakir B. Ankara hukuk mek-
tebi profesörlerinden

Mustafa Reşit B. İstanbul Hukuk
Fakültesi Müderrislerinden

Ahmet Refik B. Sabık Temyiz Mah-
kemesi azasından

Ali Kemal B. İstanbul Hukuk Fa-
kültesi Müderrislerinden

M. Şarl Kroza İstanbul Hukuk Fa-
kültesi Müderrislerinden

M. Aşıl Mester. Paris Hukuk Fa.
Müderrislerinden

M. Şavgran. Paris Hukuk Fa. fahri
Müderrislerinden

M. A. Salem. Hukuku Düvel Mec-
muası tahrir heyetinden

Bahir B. Kavanin ihzari komisyonu
azasından

Hamdi Halim B. Avukat

Adres: Galata Bahtiyar han Avukat Gad Franko Bey yazihanesi

Telefon : 43009

Bir nüshanin bedeli 35 kuruştur

Bir senelik abonemanı Posta ücretile beraber

400 kuruştur

Türkiye harici için 500 kuruştur

İ S T A N B U L

1932

Bankalar Matbaası

20, Çınar Sokak Galata

Satış Taahhütlerinin ifa edilmemesi

Kendi madeninden çıkarılacak cevherlerin teslimini taahhut eden maden sahibi madende hadis olan jeolojik sebeplere binaen taahhüdünü ifâ edemezse tazminat ile mükellef olurmu ?

İsviçre Federal mahkemesi kararı

20 Teşrini Evvel 1931

Yazan : Mustafa Reşit

Ferden yani aynı neviden bulunan diğer eşyadan tefriklerine kâfi vasıflarile tayin edilmeyip, yalnız nevi ile tayin edilmiş eşya itasını taahhüt edenler, bu nevi eşyayı muayyen bir yerden alarak teslimi taahhüt etmiş olsalar bile, tahammül edilmez masraf ve müşkülata katlanmaksızın bu eşyayı her hangi bir yerden tedarik etmek kabil oldukça taahhütlerini ifaya mecbur kahrılar, ve taahhütlerini ifa etmedikleri takdirde alacaklıya karşı tazminat ile mükellef olurlar. (Ticaret kanunu madde: 71).

Şu kadarkî, nevi ve cinsi ile muayyen eşya itası taahhüt edilmesi halinde bu mikdar eşyanın muayyen ve mahdud bir istok üzerinden alınması tarafların arzuları iktizasından ise diğer bir ifade ile "mahdud bir stokun aksamından bazı şeylerin teslimi" taahhütlerinde, bu istok malın kalmaması halinde borçlu borcundan kurtulur. Von Thu (tercüme Sıddık Sami ve Atif Beyler Hukuk fakultesi mecmuası S. 62 V. fıkra). Binaenaleyh muayyen bir ocaktan çıkarılacak cevher-

lerin itasını mütaahhit olan borçlu, kusuru olmaksızın hadis olan tabii ahvâl ve şerait icabı bu ocaktan istihsalatın fevkalade güçleşmesi halinde borcundan kurtulur.

İsviçre Federal mahkemesinin tetkik ettiği hadisede, bir belediye yol yapmak için Sarnen taş ocaklarının sahibile bu ocaktan çıkacak paket taşının verilmesine dair bir mukavele yapmıştır. Bu mukavele mucibince taş ocağı sahibi, her biri onar tondan ceman 100-150 vagon taş vermediği ve teslimatın günde otuz ton olmasını kabul etmiştir beher on tonluk vagon için 435 frank bedel tayin edilmiştir.

Belediye bu mukaveleye müsteniden taahhütten bir zaman sonra 120 vagon taş sipariş etmiştir. Borçlu bu teklif üzerine kendi taş ocağında tahmin edemediği müşkülâtın zuhuruna binaen ancak bu mikdarın yarısını kendi ocağından ve diğer yarısını da başka bir ocaktan vermeyi teklif etmiş isede belediye bu teklifi kabul etmemiş ve yolu bir an evvel ikmal edebilmek için başka bir ocaktan taş tedarik etmiştir. Borçluya karşı tazminat olmak üzere, farkı fiyat olan 5916 frangı talep etmiştir.

Bu hadisede mahkemede mevzuu bahs olan hukukî meseleler şunlardan ibaretti :

a) Muayyen bir maden ocağından çıkarılmak üzere mal teslimini taahhüt eden borçlu taahhüt ettiği cevherleri bakışa madenden tedarik ederek teslim suretile borcunu ifa edebilirmi ?

b) Birbirini takıp eden vadelerde borcu parça parça eda ve teslimi mütaahhit olan borçlu taahhüdünü kısmen ifa ya hazır olduğunu beyan edip hulul edecek vadelerdeki taksitleri ifâ edemeyeceğini beyanatına ilâve ederse alacaklı teklif edilen mikdarı kabule mecbur mudur ?

c) Mezkûr halde, alacaklı vadenin hülulünde teslim edilemeyecek borç kısmının ifâ zamanı gelmeden mukaveleyi feshedebilir mi ?

d) Madende zuhur eden jeolojik sebeplere binaen istihsalatın güçleşmesi esbabı mücbiremidir ? böyle bir halin vukuu borçluyu borcundan kurtarır mı ?

Birinci mesele

Federal mahkemesi, borçlunun teklif ettiği madenden çıkarılacak taşların metanet ve mukavemet itibarile taahhüt edilen sarnen ocağı taşlarından aşağı olduğu eksperlerin mutalaasından tazahür ettiğini beyan ile beraber bu cihetin tetkikine mahal görmemiştir. Mükavele mucibince muayyen bir mahalden teslimi taahhüt edilmiş taşlar buradan çıkarılarak teslim edilememiş se, alacaklı hiç bir sebep beyanına mecbur olmaksızın borçlunun başka bir yerden tedarik edilerek onun yerine teslimi teklif ettiği taşları kabulde imtina edebilir.

İkinci mesele :

Borçlar kanunu... maddesi mucibince alacaklı borçlu tarafından vaki olan kısmen tediyat teklifini reddedebilir. Binaenaleyh, muhalifeti halinde borçlu borcuna mahsupen tediyatta bulunamaz. Ancak, Feredal mahkemesinin kararına göre, bu madde birbirini takip eden vadelerle vaki olacak teslimatta kabili tatbik değildir. Çünkü, bu hal-alacağın mecmuu bir defada lâzımütediye olmamıştır. Borçlar kanunu bir defada ifası lâzım taahhütlerde kabili tatbiktir. Şu halde mukavele mucibince teslimi teklif edilen 60 vagon taşın kabulüne bele-diye mecbur idi. Bu mikdar taşın teknil yolun inşasına kifayet etmeyeceği ihtimali varsa da eksperlerin raporuna nazaran yolun bir mühim kısmını yapmak için kâfi idi.

Üçüncü mesele :

Federal mahkemesine göre, birbirini takip eden vadelerde ifası meşrut olan teslimatta müteakip vadelerde mukavele mucibince limat yapılamıyacağına dair kuvvetli deliller varsa teslimatın ifa zamanını beklemeden de mukavele fesih olunabilir. Bununla beraber federal mahkemesi bu hususun kabulünde fevkalade zorluk göstermektedir. Filhakika Federal mahkemesi taahhüdü ifâ edilememesini istilzam eden ve istihsalatın fena şerait dahilinde olmasını mucip olan sebeplerin vade gününe kadar bertaraf olmasını mümkünattan görmektedir. Hadisede, madendeki vaziyet icabı, Federal mahkemesi alacaklının mukaveleyi vadeden evvel fesih etmek hakkını teslim etmiştir.

Dördüncü mesele :

Ekspertler (ehli vukuf) Sarnen taş ocaklarında hasıl olan jeolijik tahavvülatı taahhüdün ifasına mani mücbir bir sebep olarak kabul etmişlerdir. Fakat bidayet mahkemesi bu vaziyeti esbabi mücbireden addetmemiş ve federal mahkemesi bu hususta ilk mahkemenin noktai mazarına iştirak etmiştir. Federal mahkemesi içtihadına göre, esbabı mücbire objektif olarak tayin edilmek icap etmesine nazaren borçlunun değil her hangi bir kimsenin faaliyet sahasından hariç olarak zuhur etmiş olan sebeplerdir.

Hadisede Sarnen ocağında kayaların nescinde bir tahavvül hasıl olmuştur. Dinamitle çıkarılabilecek olan büyük taşların altında bulunan çükük tabakalar kaybolmuş ve büyük kayalarda dağ çihetine çökmüştür. Bu kayaların dinamitle paralanması hem çok masraflı ve hemde iyi taşın büsbütün ziyasını icap ettiğinden bu madenin bu suretle işlenmesinden sarfı nazar edilmiştir. Binaenlaeyh istihsalat son derece azalmıştır.

Hadisede kaybolmamış iyi taşın çıkarılmasına imkân mevcut olduğundan esbabı mubire yoktur.

Fakat, borçlar kanununun 96 ncı maddesi mucibince borçlu kusuru olmaksızın taahhüdünü ifâ edememişse borcundan kurtulur. Borçtan kurtulmak için borcunu esbabı mücbireye binaen ifâ edememiş olması şart değildir. Hadisede borçlu madende zuhur edecek hadisatın vukuunu mukavele zamanında tahmin edemediğinden ve bu jeolojik vakia üzerinde borçlu her hangi bir tesir icra etmek iktidarında olmadığından ve ticarî hayatta bu gibi müşkülât karşısında mukaveleyi fesih etmek hüsnü niyet kaidesi icabında telakki edildiğinden bu ahval ve şerait dahilinde mukavelenin icra edilmemesi bir kusur teşkil ve binaenaleyh tazminat itasını istilzam etmez.

Mustafa Reşit

Hukuk Fakültesi müderrislerinden

İktisap edilmiş Müruru Zamandan Feragati Tazammun eden Ahval

Yazan : H. Halim

1.— Borçlar kanununun 139 ncü maddesi mucibince iptidaen mümuru zamandan feragat batildir. Ancak müruru zaman iktisap edildikten sonra bundan feragatin caiz olduğu profesör Fik ve Rosell ve Şinayder beyan etmektedirler. Binaenaleyh gerek iktisabi ve gerek iskati müruru zamandan feragat caizdir. Fillhakika bu hakka malik olan bir kimse bundan feragatte serbestir. Çünkü burada mevzuu bahs olan yalınız hususî menfaattir. Ve müruru zaman ile himaye edil-